

ג. עני חייב במתנות עניים, הן בלקט-שכחה-ופאה (ולקט קצירך לא תלקט - לעני... כלומר, אזהרה זו נאמרה גם לעני), הן במעשר-עני (גזרה שוה לגר לגר משאר מתנות). (יש מי שצדד שאין העני חייב ליתן מ"ע לעני אחר אלא בזה המתחלק בתוך הבית, שכתוב בו לגר, אבל לא במתחלק בגרנות. עפ"י קובץ שעורים פסחים לה. בישוב דהתוס' שם).

דף קלב

- רז. א. מתנות כהונה - האם הן ניתנות לכהנות?
ב. בכור שנתערב בבהמות חולין - מה דין המתנות?
ג. עם מי הכהן דן ותובע את המתנות, עם הטבח או עם בעל הבהמה?
ד. בהמה שהכהן שותף בה - האם חייבת במתנות?
ה. טבח שהוא כהן - האם חייב במתנות?
ו. לכמה כהנים המתנות מתחלקות?
ז. כיצד יש לאכול מתנות כהונה?
ח. האם מותר לאכול מבשר בהמה שלא הורמו מתנותיה?
ט. כהן שאינו בקי בדיני המתנות - האם הן ניתנות לו? ומה דינו של כהן שאינו מודה בעבודה?
א. עולא היה נותן מתנות-כהונה לכהנת, גם כאשר היא נשואה לישראל. ואפשר ליתן לבעלה. (ואם אין רצונה בכך - דנו אחרונים לומר שאינו יוצא ידי חובתו בנתינה זו. ע' יד אפרים ופמ"ג יו"ד סא). וכן נהגו רב כהנא, רב פפא, רב יימר ורב אידי בר אבין, שהיו אוכלים בשביל נשותיהם הכהנות. וכן נפסק להלכה. (טעמו של עולא, ש'כהן' משמע גם כהנת. ואולם לדבי ראב"י 'כהן' משמע למעט נקבות, אלא שבזרוע לחיים וקבה נתרבו הכהנות ממיעוט-אחר-מיעוט, אך שאר מתנות ניתנות לזכרים בלבד).
דבי ר' ישמעאל תנא: 'כהן' - ולא כהנת.
(כתבו ראשונים שפדיון בכור אינו ניתן אלא לזכרים, שנאמר שם לאהרן ולבניו. ויש חולקים).
כל זה אמור במתנות המותרות לזרים, אבל תרומה וכד' - אינה ניתנת אלא לכהנים.
ב. בכור (שפטור ממתנות) שנתערב במאה בהמות חולין - בזמן שמאה שוחטים את כולן - פטורים, שכל אחד יכול לומר: הבא ראיה שבהמה זו חולין ואתן לך מתנותיה. אך זה רק כאשר נפל בבהמה מום קבוע והיא שייכת לישראל (כגון שכבר בא ליד כהן ומכרו לישראל), שאם הוא בכור - אינו ניתן לכהן, אבל בלא"ה, חייב ליתן המתנות מ'מה נפשך', אם משום דין מתנות אם משום בכור.
בזמן ששוחט אחד לכולן - פטור ממתנות של אחד מהן, וחייב בכל השאר.
(והוא הדין לבהמת מעשר שנתערב במאה (לקוטי הלכות בכורות ס).
ג. אמר רבא: דין הכהן עם הטבח. (ואולם אם הטבח נתן לבעלים או שמכרן לאחר - אין חיוב על הטבח אלא על הבעלים. רשב"א.
אעפ"י שהדין עם הטבח, מסתבר שטובת הנאה - לבעלים. ר"ן).
ד. כהן שיש לו שותפות בבהמה - פטורה מן המתנות. (מאת העם - ולא מאת הכהנים). וצריך לסמן זאת בבהמה (כדרך שהיו רגילים), שיש בה שותפות ופטורה היא מן המתנות - כדי שלא יחשדוהו ברשע.

ה. טבח שהוא כהן – חייב במתנות (מאת זבחי הזבח). ואם יש לו חלק בבהמה, חייבוהו לאחר שתיים ושלוש שבתות ששוחט בקביעות, או אף מיד – אם קבע חנות. (כן משמע בתוס'. ושיטתם שמן התורה הוא פטור אלא חייבוהו חכמים כששוחט בקביעות, משום מראית העין. ואולם מרש"י משמע שמן התורה הוא חייב כאשר שוחט עבור אחרים, הגם שהבהמה שלו. ובפוסקים מ' שאין חילוק בין יש לו לכהן הטבח חלק בבהמה בין אין לו, לעולם חייב כששוחט בקביעות. וצ"ב).
ואם אינו מפריש מתנות לכהן אחר (וכן שאר כל אדם שנמנע מלתת) – יהא בשמתא. ואם עומד בחרם – קונסים אותו בדרך כולה או בגלימא. (ובזמן הזה שאין לנו אלא 'כהני חזקה', אפשר שאין לחייב או לכוף על המתנות. ע' כרתי ופלתי יו"ד סא ס"ו; חזון איש ז (א), ג).

ו. אמר רב חסדא: זרוע לאחד, קבה לאחד, לחיים לשנים. ואולם בשור הגדול ניתן לחלק כל עצם לשנים, כדרך שנהגו במערבא, לפי שאבריו גדולים ויש בכל חלק מתנה חשובה, אבל בהמה דקה אין די בכך, לפי שצריך נתינה יפה. (ונתן לכהן).

ז. מתנות כהונה יש לאכלן בחשיבות (למשחה – לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים). ואכילת צלי בחרדל היא אכילה חשובה יותר. ואולם אם נהנה וטוב לו יותר באופן אחר – אוכל כמו שטוב לו. (שהוא דרך גדולה וחשיבות לגביו. רמב"ן ועוד, וערא"ש. והתוס' כתבו 'יכול' לאכול כדרך שהוא חפץ, ויש במשמע שאם אוכל צלי אף כשאוהב שלוק, הוי דרך גדולה.

ולענין אכילה לנכרי ולכלבים – ע' יש"ש כאן יא; ש"ך סא סק"ה; אבי עזרי בכורים ט, כב.
רש"י (ביומא יד. ובפי' רבנו אליקים שם) כתב שאין לאכול קדשים כשהוא נתון בצער [דרשות]. והתוס' שם חולקים).

יש שכתבו שאין דין 'למשחה' אלא בבשר ולא בתרומה וכדו'. עתוס' בכורות כו. ויש חולקים, שנאמר בכל המתנות, וכן הוכיחו אחרונים. תוס' זבחים עה: וע' סוטה טו. ורש"י מנחות נח. – לענין מנחות, ובירושלמי תרומות ה, א ובכורים ב, א – לענין תרומה).

ח. רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן: אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה, והאוכל ממנה – כאוכל טבלים. והסיקו שאין הלכה כן.

ט. מסקנת הגמרא (דלא כרב חסדא) שנותנים מתנות לכהן שאינו בקי בהן, אבל לא לכהן שאינו מודה בעבודה – שאין לזה חלק בכהונה.

וכן אמר רב: כל כהן שאינו יודע ליטול חוטים (= כלי דם) שבלחי, האסורים משום דם – אין נותנים לו מתנה. ודחו זאת, שאין צריך ליטלם לפי שהדם יוצא בצליה או ע"י חיתוך ומליחה.

דין המתנות בכלאים ובכוי – ע' לעיל עט-פ.

דף קלג

- רח. א. האם יש לו לכהן לחזור אחר המתנות ולחטפן, או לבקש בפה, או להמנע מכך?
ב. האם הכהן יכול לזפות המתנות לאדם אחר, טרם הגיעו לידי?